

PROGRAM AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

dla Gminy Zbąszynek
na lata 2014 – 2018

LUTY 2014

I. WSTĘP

Program Aktywności Lokalnej określa kierunki działań w zakresie aktywizacji lokalnej mieszkańców Gminy Zbąszynek, mające na celu wzmocnienie podmiotowości obywateli gminy oraz ich wspólnot, jak również stworzenie warunków dla rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego, wzmocnieniu spójności społecznej i terytorialnej na rzecz zrównoważonego rozwoju społecznego.

Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Zbąszynek jest odpowiedzią na cel, jaki został nakreślony w Strategii Lizbońskiej dotyczący spójności społecznej i realizujący się w kształtowaniu nowego aktywnego państwa socjalnego. W tym wymiarze „konieczne staje się inwestowanie w kapitał ludzki oraz kapitał społeczny, czyli inwestowanie w ludzi i w budowanie związków między nimi, w ich wzajemne zaufanie i zaangażowanie w sprawy wspólnoty, a więc to, co jest na równi z kapitałem finansowym podstawą rozwoju lokalnego. Poczucie tożsamości, przynależności i zaangażowania na rzecz małej ojczyzny jest podstawą świadomego obywatelstwa.”

Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Zbąszynek jest dokumentem określającym kierunki programowych działań służących kształtowaniu warunków sprzyjających powstawaniu więzi społecznych na terenie gminy – a szerzej – kapitału społecznego w myśl, iż „Podstawą społeczeństwa obywatelskiego są jego obywatele, świadomi swych praw i obowiązków, zaangażowani w działania na rzecz dobra wspólnego, zdolni do osobistej odpowiedzialności za los swój i los wspólnoty na wszystkich poziomach życia społecznego.”

Ponadto Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Zbąszynek jest odpowiedzią na wyzwania stawiane w Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007 – 2015, w której czytamy: „Jednym z elementów Strategii jest budowanie zintegrowanych i obywatelsko świadomych wspólnot przede wszystkim na poziomie lokalnym. Ważne jest wspieranie inicjatyw w zakresie lokalnego rozwoju /../ Istotnym celem rządu i samorządu terytorialnego powinno być umacnianie kapitału społecznego oraz wspieranie społeczeństwa obywatelskiego – możliwości artykulacji interesów i potrzeb obywateli oraz działania na rzecz ich realizacji m.in. poprzez społeczną samoorganizację. Potrzebne będzie kształtowanie infrastruktury obywatelskiej takiej, jak np. centra wolontariatu, dostęp do bezpłatnego poradnictwa obywatelskiego i informacji oraz miejsca, gdzie inkubować się mogą inicjatywy obywatelskie. System ładu publicznego i bezpieczeństwa będzie oparty o współpracę władz centralnych z samorządem terytorialnym oraz wspólnotami lokalnymi.”

II. NAWIĄZANIE DO DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Program Aktywności Lokalnej wskazuje na problemy związane z funkcjonowaniem społeczności lokalnych i grup społecznych, wyznacza kierunki działań mających na celu poprawę sytuacji w tym zakresie oraz określa mechanizmy wzmocniające efektywność zmian.

Dokument ten stanowi integralną część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zbąszynek na lata 2014 – 2023.

Przyjęte w Programie Aktywności Lokalnej koncepcje są zgodne z założeniami zawartymi w ogólnopolskich dokumentach strategicznych, takich jak:

- STRATEGIA ROZWOJU KRAJU NA LATA 2007 – 2015,

w której czytamy:

„Chcemy, aby Polska była państwem obywatelskim, obfitującym w zróżnicowane formy lokalnej i ponadlokalnej aktywności obywatelskiej, opierającym się na dialogu i współpracy, promującym działalność organizacji pozarządowych i dążącym do najszerzego ich udziału w życiu społecznym.”

- NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ DLA POLSKI

Celem założonym w Strategii jest wspieranie integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale marginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie.

Cel ten ma być osiągnięty przez:

- zachęcanie wszystkich obywateli do społecznej odpowiedzialności i aktywnego zaangażowania w walce przeciw społecznemu wykluczeniu,
- promowanie i motywowanie do działania przez same osoby zagrożone wykluczeniem lub wykluczone,
- promowanie i motywowanie do pracy społecznej na rzecz integracji swego środowiska, pomocy osobom zagrożonym ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz samopomocy.

- STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO na lata 2000 – 2020

w której jednym z celów strategicznych jest zapewnienie przestrzennej, gospodarczej i społecznej spójności regionu między innymi poprzez wspieranie i pomoc w samoorganizacji mieszkańców jako niezbędnego partnera społecznego w podejmowaniu decyzji gospodarczych i społecznych środowiska.

- STRATEGIA ROZWOJU GMINY ZBĄSZYNEK do 2020 ROKU

która jako cel generalny zakłada zapewnienie mieszkańcom gminy jak najlepszego środowiska do życia.

- STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE ZBĄSZYNEK na lata 2014 – 2023,

która określa, że „Misją Gminy Zbąszynek w zakresie rozwiązywania problemów społecznych jest pomoc w zapewnieniu mieszkańcom bezpieczeństwa socjalnego, przeciwdziałanie marginalizacji i alienacji osób i rodzin, które z różnych przyczyn są niesamodzielne oraz zminimalizowanie rozmiarów i skutków innych zjawisk społecznie negatywnych”. Jednym z celów strategicznych tak określonej Misji jest zwiększenie poziomu integracji społecznej w Gminie Zbąszynek.

Osiągnięciu tego celu strategicznego służą następujące cele operacyjne:

1. Wspieranie działań liderów społeczności lokalnych.
2. Wspieranie istniejących oraz nowopowstających organizacji pozarządowych.

3. Rozwój inicjatyw aktywizujących życie lokalnej społeczności.
4. Podejmowanie działań minimalizujących zjawisko izolacji i osamotnienia.
5. Rozszerzenie inicjatyw organizacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych dla rodzin wielodzietnych, matek samotnie wychowujących dzieci.

W powyższych dokumentach zakłada się realizację działań służących rozwojowi społeczno-gospodarczemu kraju, a co za tym idzie – podniesienie poziomu jakości życia obywateli. Podkreśla się znaczenie kapitału ludzkiego, czyli zasobu wiedzy, umiejętności i potencjału, jaki tkwi w każdym człowieku. Zasadniczym wyzwaniem jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, oznaczającemu brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych oraz rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, w szczególności dla osób i rodzin ubogich. Wykluczenie społeczne oznacza wyłączenie z życia społecznego. Zjawisko to zagraża wielu osobom czy grupom, w tym: osobom starszym i niepełnosprawnym, osobom długotrwale bezrobotnym, matkom samotnie wychowującym dzieci, dzieciom i młodzieży ze środowisk zaniedbanych wychowawczo oraz wychowujących się poza rodziną, osobom bezdomnym, uzależnionym.

III. OPIS SYTUACJI PROBLEMOWEJ

Od kilku lat dominującym powodem trudnej sytuacji życiowej rodzin w Gminie Zbąszynek jest problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego szczególnie w rodzinach wielodzietnych i niepełnych oraz towarzyszące temu zjawisku dziedziczenie biedy i popadania w uzależnienia.

Bezradność społeczna przejawia się w tych rodzinach nieumiejętnością radzenia sobie w sytuacjach społecznych, niemożnością wpływania na własną sytuację w środowisku lokalnym oraz wywierania rzeczywistego wpływu na bieg zdarzeń, czyli osiągnięcie sukcesu, bądź unikanie niepowodzenia. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych objawia się natomiast poczuciem braku sprawczości i powoduje bierność w stosunku do własnych dzieci oraz nieadekwatne, często agresywne zachowania w danych sytuacjach wychowawczych i opiekuńczych. Problem bezradności rodzin jest problemem złożonym i wynika z wielu niekorzystnych zjawisk dotyczących poszczególnych jej członków a w następstwie cały system życia rodzinnego, do których należy zaliczyć alkoholizm, bezrobocie, niepełnosprawność, przemoc, brak umiejętności rodzicielskich, zaburzenie relacji wewnątrzrodzinnych, niskie poczucie własnej wartości członków rodziny, brak naturalnego systemu wsparcia, izolację społeczną osób i rodzin.

Rodziny z tak zdiagnozowanymi problemami wymagają kompleksowych i systematycznych działań pomocowych ze strony różnych instytucji. Ważnym elementem w tym zakresie jest budowanie zintegrowanych społeczności, w których każda osoba i rodzina będzie mogła realizować swoje plany i aspiracje życiowe, a w trudnych sytuacjach uzyskiwać niezbędną pomoc i wsparcie ze strony wspólnoty oraz działających w jej ramach instytucji i organizacji. Należy jednak pamiętać, że nawet

najlepiej zorganizowana pomoc nie rozwiąże w pełni istniejących problemów oraz nie zapobiegnie wykluczeniu społecznemu. Konieczne jest, bowiem zwiększenie aktywności samych osób wykluczonych jak również włączenie ich w proces naprawczy społeczności lokalnej.

Żaden człowiek nie żyje, bowiem w odosobnieniu, lecz funkcjonuje w różnych relacjach i uwarunkowaniach, a jego sytuacja jest uzależniona od wielu podmiotów funkcjonujących w bliższym i dalszym otoczeniu. Pracując z osobą czy rodziną nie można ich oddzielić od środowiska, w którym żyją. W nim, bowiem mogą tkwić korzenie problemu. Dobrze zorganizowana i aktywna społeczność lokalna to jeden z największych sojuszników w procesie rozwiązywania problemów jednostki. Może ona zareagować, gdy komuś dzieje się krzywda, może wesprzeć tych, których dotyka kryzys. Dlatego właśnie konieczne jest podejmowanie zintegrowanych działań, których celem jest uaktywnienie nie tylko pojedynczych osób, ale także grup i społeczności lokalnych. Niezbędne staje się ożywienie lokalnych wspólnot i wyzwolenie w nich poczucia odpowiedzialności za siebie i innych zwłaszcza tych najsłabszych.

Znając skalę problemów społecznych i kolejność ich rozwiązywania określoną w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zbąszynek na lata 2014-2023 chcemy odpowiedzieć na autentyczną potrzebę lokalną mieszkańców gminy tj. zamienić bierność i marazm społeczny na aktywną postawę i samoinicjatywę.

Pomocny w tym celu będzie Program Aktywności Lokalnej, który zakłada wspólne działania lokalnych podmiotów na rzecz uaktywnienia i pobudzenia potencjału grup oraz społeczności lokalnych, a także włączanie ich w życie społeczne.

Przedsięwzięcia w tym zakresie będą ukierunkowane na organizowanie społeczności lokalnych poprzez edukację społeczną, inicjowanie grup samopomocowych, zachęcanie mieszkańców do udziału w lokalnych inicjatywach, promowanie działań wolontarystycznych, udostępnianie informacji o usługach, budowanie pozytywnych związków między członkami społeczności.

Program Aktywności Lokalnej dla Gminy Zbąszynek na lata 2014 – 2018 oraz tworzone w jego ramach programy i projekty pomocowe ukierunkowane będą w pierwszej kolejności na działania wobec grup i społeczności osób wykluczonych społecznie i najbardziej tym zjawiskiem zagrożonych.

IV. CEL GŁÓWNY PROGRAMU

Zwiększenie aktywności mieszkańców gminy, w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, we wszystkich obszarach życia społecznego, a tym samym zwiększenie ich potencjału rozwojowego.

V. CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU

1. Rozwój postaw i inicjatyw obywatelskich służących dobru społeczności lokalnej.
2. Zintegrowanie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich otoczenia ze społecznością lokalną.

3. Poprawa, jakości życia osób i rodzin poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych.

VI. KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cele programu realizowane będą poprzez podejmowanie następujących działań:

- Systematyczne badanie potrzeb mieszkańców gminy.
- Planowanie i realizowanie zadań w odpowiedzi na realne potrzeby lokalnej społeczności.
- Wypracowanie modelu aktywnych działań środowiskowych przy rozwiązywaniu lokalnych problemów.
- Promowanie, wspieranie i realizowanie projektów aktywizujących i integrujących społeczność lokalną, w tym realizowanych w partnerstwie.
- Systematyczna współpraca samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi i społecznością lokalną.
- Wsparcie organizacyjne oraz finansowe lokalnych inicjatyw.
- Wsparcie lokalnych liderów poprzez pomoc techniczną i dostęp do informacji.
- Inicjowanie i wspieranie rozwoju postaw obywatelskich, wolontariatu, grup samopomocy, grup edukacyjnych itp.
- Wsparcie postaw obywatelskich poprzez promocję działań prospołecznych, dostęp do informacji oraz edukację.
- Pozyskiwanie środków finansowych na realizację lokalnych inicjatyw z innych źródeł niż budżet Gminy.

VII. ODBIORCY PROGRAMU - GRUPY DOCELOWE

Program skierowany jest do:

- społeczności lokalnych, obejmujących osoby zamieszkałe na pewnej przestrzeni np. na obszarze osiedla, ulicy, wsi itp.
- poszczególnych grup społecznych na terenie Gminy Zbąszynek.

Działania w ramach Programu adresowane będą w szczególności do osób i grup społecznych wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym min. do rodzin niewydolnych wychowawczo, społecznie i ekonomicznie, emerytów, rencistów, osób starszych i niepełnosprawnych, osób bezrobotnych, osób i rodzin z problemem alkoholowym, doświadczających przemocy oraz do rodzin zastępczych.

VIII. METODY PRACY WYKORZYSTYWANE PRZY REALIZACJI PROGRAMU

W ramach programu przewiduje się zastosowanie:

1. **Środowiskowej pracy socjalnej** – działania realizowane przez pracownika socjalnego mające na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu

zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi.

2. Instrumentów aktywnej integracji – to szereg instrumentów aktywizacyjnych z zakresu aktywizacji zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej stosowanych przy realizacji projektów i programów pomocowych

3. Działań o charakterze środowiskowym – to inicjatywy integrujące, obejmujące między innymi badania, opracowania, analizy, edukację społeczną i obywatelską, spotkania, konsultacje, debaty, organizowanie i inspirowanie do udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach w szczególności o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym i turystycznym.

IX. PRZEWIDYWANE EFEKTY

- Stały monitoring potrzeb środowiska lokalnego oraz występujących w nim problemów.
- Zmniejszenie skali niekorzystnych zjawisk społecznych występujących w danym środowisku.
- Wzrost kompetencji i aktywności mieszkańców oraz poziomu ich zaangażowania w życie społeczne.
- Wzrost poczucia przynależności osób i rodzin do danej społeczności i odpowiedzialności za procesy w niej zachodzące.
- Stworzenie płaszczyzny zaangażowania i współpracy mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów.
- Zintegrowanie społeczności lokalnych i grup społecznych.
- Skuteczne i efektywne wykorzystywanie istniejących zasobów środowiska lokalnego;
- Powstanie lokalnych grup działania.
- Realizacja projektów inicjowanych i współorganizowanych przez lokalne społeczności;
- Wzrost zaangażowania lokalnych instytucji oraz organizacji pozarządowych w podejmowanie działań środowiskowych.
- Aktywizacja osób wykluczonych społecznie.
- Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego.
- Usprawnienie w środowisku lokalnym przepływu i dostępu do informacji.
- Realizowanie pracy socjalnej w oparciu o metodę organizacji środowiska lokalnego

X. REALIZATORZY PROGRAMU

Realizatorami zadań wynikających z programu są:

- Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbąszynku,
- Urząd Miejski w Zbąszynku,

- pozostałe jednostki organizacyjne i pomocnicze gminy,
- organizacje pozarządowe,
- Kościół,
- osoby fizyczne i prawne.

XI. SPOSÓB I OKRES REALIZACJI PROGRAMU

Program Aktywności Lokalnej będzie realizowany w latach 2014-2018 na terenie Gminy Zbąszynek. W ramach PAL tworzone będą projekty i programy pomocowe odpowiadające na aktualne potrzeby poszczególnych społeczności lokalnych oraz grup społecznych.

W ramach działań planowanych na okres realizacji PAL zakłada się:

- systematyczne badanie potrzeb i problemów grup oraz społeczności, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- wyszukiwanie i wspieranie lokalnych liderów,
- budowanie lokalnego partnerstwa,
- organizowanie spotkań z grupami docelowymi, w szczególności z grupami osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- organizowanie edukacji społecznej i obywatelskiej,
- umożliwianie dostępu do informacji i konsultacji, poprzez promowanie istniejących punktów oraz tworzenie nowych dostosowanych do potrzeb mieszkańców,
- inicjowanie i rozwijanie ruchów samopomocowych i obywatelskich,
- promowanie i organizacja wolontariatu,
- wspieranie lokalnych inicjatyw,
- wspieranie istniejących oraz nowopowstających organizacji pozarządowych,
- rzecznictwo interesów osób i grup marginalizowanych oraz organizowanie dla nich wsparcia indywidualnego i grupowego w zakresie wzrostu kompetencji życiowych i umiejętności zawodowych, umożliwiających powrót do życia społecznego, w tym powrót na rynek pracy,
- organizowanie i inspirowanie udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym i turystycznym.

XII. FINANSOWANIE PROGRAMU

Do podstawowych źródeł finansowania działań realizowanych w ramach PAL należy zaliczyć:

- środki własne gminy,
- środki unijne,

- środki budżetu państwa oraz budżetu województwa,
- środki własne podmiotów zaangażowanych w działania na rzecz społeczności lokalnej oraz grup społecznych,
- sponsoring.

XIII. SPOSOBY MONITOROWANIA, EWALUACJI I OCENY

Monitorowanie działań realizowanych w ramach Programu Aktywności Lokalnej odbywać się będzie:

- systematycznie w trakcie trwania każdego projektu lub programu pomocowego,
- na potrzeby zarządzania projektem lub programem oraz podejmowania decyzji związanych z jego realizacją,
- na bazie stworzonej w harmonogramie każdego projektu lub programu listy wskaźników i rezultatów.

Celem bieżącego monitoringu będzie:

- pomiar osiąganego postępu w projekcie lub programie i porównywanie go z założonym planem,
- wskazanie potrzeby podjęcia ewentualnych działań korygujących.

Zarówno ocena jak i ewaluacja poszczególnych projektów lub programów realizowanych w ramach Programu Aktywności Lokalnej dotyczy uzyskania odpowiedzi na pytanie czy dany projekt lub program osiągnął zakładane cele i następuje każdorazowo po zakończeniu jego realizacji w odniesieniu do zakładanych w harmonogramie rezultatów. Oceny i ewaluacji dokonuje instytucja realizująca projekt lub program.

Sprawozdanie z realizacji Programu Aktywności Lokalnej dla Gminy Zbąszynek będzie częścią składową sprawozdania z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Zbąszynku za rok poprzedni.

Spis treści

I.	WSTĘP	2
II.	NAWIĄZANIE DO DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	2
III.	OPIS SYTUACJI PROBLEMOWEJ	4
IV.	CEL GŁÓWNY PROGRAMU	5
V.	CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU	5
VI.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	6
VII.	ODBIORCY PROGRAMU - GRUPY DOCELOWE	6
VIII.	METODY PRACY WYKORZYSTYWANE PRZY REALIZACJI PROGRAMU	6
IX.	PRZEWIDYWANE EFEKTY	7
X.	REALIZATORZY PROGRAMU	7
XI.	SPOSÓB I OKRES REALIZACJI PROGRAMU	8
XII.	FINANSOWANIE PROGRAMU.....	8
XIII.	SPOSOBY MONITOROWANIA, EWALUACJI I OCENY	9